Норуотугар оҥорбут үтүөтэ умнуллубат

Улуус дьаһалтатын баһылыга ЯДРЕЕВ А. Н. дакылаатыттан

Күүдү табаарыстар!

Президент М. Е. Николаева 1995 сыл алтыныы 20 күнүнээҕи дьаһалынан И. Е. Винокуров төрөөбүтэ 100 сылын туолуутун тэрийиигэ правительственнай комиссия тэриллэн үлэлээтэ, онон И. Е. Винокуров Саха республикатын уһулуччулаах государственнай-политическай деятелин быһыытынан сыаналаанна, улахан общественнай-политическай суолта бэриллиэ!

И. Е. Винокуров норуот былааһын бөҕөргөтүүгэ, республика оҥорумтуолаах күүстэрин, наукатын, культуратын, норуот үөрэҕин сайыннарыыга Саха сирин правительствотын уонна уоҕаластаах партийнай тэриллэ салалтатыгар олорон оҥорбут үтүөтэ-оҥото дьоһун сыанабылы ылар. Махталлаах саха норуота, республика үлэһиттэрэ, төрөөбүт Намын дьоно-сэргэтэ уһулуччулаах бир дойдулаахтарын төрөөбүтэ 100 сыла туолуутун кини норуот туһугар оҥорбут үтүөтүн-оҥотун ахтан-саныан, онуоха сүгүн суоллаты биэрэн бэлэхтиллэр.

Илья Егорович Винокуров эргэ стилиэн 1895 сыл ахсынньы 20 күнүгэр, аныгыван 1896 сыл тохсунньу 1 күнүгэр Нам улууһун Куһаҥа ыала иэйиилэгэр дьадаҥы хэргэнигэ төрөөбүтэ. Туладдах буолуу эрэйин-муҥун кыра эрдэҕиттэн билбитэ. Үс саастаабар аҕата өлбүтэ. Икки хараҕа суох эйэтиилэн аймахтарыгар көрүллүбүтэ. Кинилэр көмөлөрүнэн 1907—1908 сылларга улуус кириэстэ Куоҥда Кириэскэ церковнай-приходской оскуолаҕа үөрэммит. Уон биирдээҕэр эйэтэ өлбүтэ. Оскуола кэнниттэн тыыннаах буолар туһуттан байдарга батараактаабыта. Олох кыһалҕатын, бай баттыгаһын обо саайыттан этиилэ-хаамынан билбитэ. Кыһалҕа кыйдаах Өлүөнэ өрүс төрдүнэн киириллэр. Муостуур арыыга тийэн наймыанан үлэлээбитэ. Онно да үчүгэй олоҕу көрбөтөҕө. Илья Егорович олоҕун ити кэмин туһунан бэлэтин автобиографиятыгар суруйбута: «Очколорго саха батараактара мамонт кымыл аһыытынан, балыгынан, ыарахан сыанадаах күүдү түүлэҕиэн, үрүн эйэтиэн аатырар Муостуур арыы туһунан иэтэлэрэ. Онно сылдьыбыт кэҥи байан-тайан тахсар, аатырар-сураҕырар үһү диэн буолара. «Эйэтэр кэҥи буолуохха, эйэтэр кэҥ буолуохха» диэнэр дьон хорсуннара онно бараллара. Суолгыс эрэйин, вас-туор айаны аахсыбакка, мин онно 1918 сыл муус устарга тийбитим, 1920 сыл муус устарга диэри сылдьыбытым. Ити икки сыл мин тус олохпор туту да биэрбэтэҕэ. Түүлэҕи да, муоһу да мунньумматаҕым, эгэ аат-суол кэлиэ дуо. Наар аччыктаабын, ыттары кытта ыарахан таһаҕастаах сыарҕаны соҥуу, альас дьикэй олох, кэҥилии хамнас диэн суоҕа миигин кэлэйиттэрэ».

Илья Винокуров 1920 сыл саайыгар Казачьеҕа кэлбитэ, олохтоох атыһыттарга илии-атах үлэтигэр сылдьыбыта. Ол сылдьан Дьокуускайтан кэлэ сылдьар дьону көрсэн, Сибиирдэ уонна Саха сиригэр Колчак былааһа суллубутун, Совет былааһа кыайан-хотон олохтоммутун истибитэ. Аҕар-суруйар үөрэхтэммит, эйэҕэн аҕа сылдьар эдэр киһи итиннэн саныата уһуктубута, дойдутугар төннө охсорго. Советскай былааһы бөҕөргөтүүгэ кыттыыны ылларга быһаарыммыта. Илья Егорович 1920 сыл сааһыгар төрөөбүт нэйилиэгэр төннөн кэлбитэ. Кини кэлиитигэр бастакы революционнай комитеттар үлэлэрин күүскэ саҕалаабыттар этэ. Кини кэлээт, тыа сирин хара үлэһиттэрин союһуттар киирбитэ, сир үлэһитин депутатынан талыллыбыта, кулаактар ампаардаах бурдуктарын учуоттуур комиссияны салайбыта. 1921 сыл тохсунньуга кини Дьокуускайга икки ыйдаах советскай-партийнай курска ыытыллыбыта. Онно үөрэнэ сылдьан 1921 сыл кулун тутар 15 күнүгэр губревком партийнай ячейкатыгар Коммунистическай партияҕа ылыллыбыта. Ол туһунан кини бэйэтин автобиографиятыгар суруйбута: «Мин бэйэм олохпун Советскай былаас дьылҕатын, социалистическай революцияны тэрийбит Ленин партиятын кытта ыкса сибээстээбитим. Ол иһин большевистскай партия ыйыыларын чиэһинэйдик, халбаҥнаабакка толоруорго, бэйэм сүмэй үлэбинэн биһиги норуоппутугар уонна государствобытыгар мэлдьи туох эмэ туһаны онорорго кыһанар буолбутум».

Илья Егорович Винокуров олоҕун усталаах туоратыгар итинник өйүнэн-санаанан олорбута, үлэлээбитэ. Курсун бүтэрэн баран Саха сириэҥэйи губревком инструкторынан, онтон төрөөбүт нэйилиэгин ревкомун председателинэн үлэлээбитэ.

1921—1922 сылларга Саха сирин бүтүнүүтүгэр гражданскай сэрии күөдьүйбүтэ. Илья Винокуров Намнаабы добровольческай кыһыл этэрээт байыаннай буолбута, ол саадах тутан Тулагыга уонна Киллэмнэ буолбут кыргыһыылларга сэриилэспитэ. Кини ол сэриилэһии туһунан 1937 сыл олунньу 24 күнүгэр ахтыытыгар «Мөлтөхтүк сэбиэлэммит, ачыык сылдьар, тоҥор-хатар кыһыл партизаннар эр саныаахтык, харса суохтук кыргыһаннар кыайыыны ситиспиттэрэ», — диэн суруйбута. Кини ити кэнниттэн Намнаабы волревком председателиэн аныан үлэлээн эрдэҕинэ. Саха автономнай республикатыгар генерал Пепеляев үрүҥ бандыалара саба түспүттэрэ. Саха АССР сэбиэдиссэйэ күүстэрин командующайын бириигэйиэн Илья Егорович Винокуров Намнаабы революционнай этэрээт начальнигынан аныммыта.

Илья Егорович 1924—1926 сылларга Булуу административнай уокуругун тэрийиигэ боломуочуйдыан, онтон советтар быыбардарын кэнниттэн Булуу уокуруктаабы исполком председателиэн талыллан үлэлээбитэ. 1925 сыллаахха Усуйаанаттан уонна Абыйтан кэлбит үрүҥ бандыыттар эмискэ саба түһэннэр Булуугу ылыыллыбыттара, хас да советскай үлэһити кытта кинини хаайбыттара. Олохтоох иэйилээннэх модьуйуутунан Илья Егорович хаайыыттан босхолоноот. Советскай былаас дьэки саналаах дьону тумэн бандыыттары сойуччу тутан ылары тэрийбитэ, советскай былааһы чөлүгэр түһэрбитэ.

1926 сыл бүтэнигэр партия уоҕаластаабы комитета И. Е. Винокуровы Москваҕа партия Кини Комитетын иһиннээҥи партийнай үлэһиттэр тобуус ыйдаах курстарыгар ыытыта. Кини курсу ситиһиилээхтик бүтэрбитэ, билитин-көрүүтүн теориянан байыыпытын, партийнай тутуу боппуруостарын үчүгэйдик билбитин, партийнай үлэҕэ туһанар сөбүн туһунан курс сэбиэдиссэйэ, 1913. 1917 сылларга Саха сиригэр сылдьыбыта Клавдия Ивановна Кирсанова (Ем. Ярославскай кэргэнэ) биэрбит характеристикатыгар этиллибитэ.

1927—1929 сылларга И. Е. Винокуров Булуу уокуруктаабы исполком председателиэн, партия уокуруктаабы комитетын секретарынан үлэлээбитэ. Ол сылларга Булуунга дьон олоҕун-дьаһаҕын туһугар культураны сайыннарыыга биллэркэстөр үлэ ыытыллыбыта. Оскуолалар, аҕаар балаҕаннар, ликбез пууннара, медпуунар эбээбиттэрэ. Илья Егорович уурайан Дьокуускайга киирэригэр Булуу уокуругун ситэриилээх комитета нэйилиэннэх бүттүүнүн аатыттан кинээхэ Булуунга советскай былааһы бөҕөргөтүүгэ уонна культурнай олоҕу тэрийиигэ активнай үлэтин иһин ис сүрэхтэн пролетарскай махтал сүрүгүн тутталан атаардыбыта.

И. Е. Винокуров 1931—1933 сылларга Нам оройуонун массына-трактор станциятын директорынан үлэлээбитэ. Кини оройуон уонунан уоллаттара уонна кыргыттара бастыҥ кылаастаах техникаҕа үөрэнэллэрин, механизатор идэтин ыаллаарын тэрийбитэ, оройуонга сир оҥоһуутун культуратын сайыннарыыта, туорахтаах культуралар ыһыыларын кэҥэтиигэ, үүнүүнү үрдэтиигэ икки сыл иһигэр биллэркэстөр үлэни ыыппыта. Кини 1934—1935 сылларга республика Сирин оҥоһуутун наркоматын управлениетын начальнигынан, Саха АССР Кинн Ситэриилээх Комитетын аппараатыгар үлэлээбитэ. Ол үлэлии сылдьан 1934 сылынньы республика бырабыытынан бастакы боломуочуйдыан быһыытынан командировкаланан Өлүөнүгэ тиийэн көҥө сылдьар аҕыйах ахсааннаах омуктары олохсуутуга, кинилэр олохторун-дьаһахтарын туһугар ыытыллыбыта. Ол үлэлии сылдьан 1934 сылынньы республика бырабыытынан боломуочуйдыан быһыытынан командировкаланан Өлүөнүгэ тиийэн көҥө сылдьар аҕыйах ахсааннаах омуктары олохсуутуга, кинилэр олохторун-дьаһахтарын туһугар ыытыллыбыта. Илья Егорович хотугу аҕыйах ахсааннаах норуоттар олохторун-дьаһахтарын научнайдык чинчийиигэ эбээх специалистары түммүтэ. 1935 сыл ахсынньы 10 күнүгэр Саха АССР Кинн Ситэриилээх Комитета Өлөөнү туспа оройуон оҥорор туһунан уураабы ылыммыта. Илья Егорович үтүөтүн-оҥотун ахтан, махтаан Өлөөн оройуонун олохтоохторо кинээхэ истиҥ махтал сүрүгүн ыыппыттара. Нэйилиэннэх туруорсан Өлөөн оройуонун кинээхэ кааматыныык туруорулларбута.

1935—1936 сылларга И. Е. Винокуров Бүтүн Союзтаабы Кинн Ситэриилээх Комитет Президиумун иһиннэн үлэлиир Советскай тутуу үрдүкү бүрсүтүгэр үөрэммитэ. Ол кэнниттэн Булуу райсоветын исполкомун председателиэн үлэлээбитэ. 1938 сыл сайын Бүлүүттэн Саха АССР Верховнай Советын депутатынан талыллыбыта. Саха АССР бастакы ыҥырылаах Верховнай Советын бастакы сессиятын кинини Саха АССР дорообуйа харыстабылын народнай комиссарынан аныыбыта. Кини ити дуоһунаска олорон нэйилиэннэх дорообуйатын туһугар, медицинскэй кадрдары бэлэмнээһиҥэ, сэллиги уонна трахоманы бохсууга быһаарылаах дьаһаллары ылары ситиспитэ.

Илья Егорович 1939 сыл алтыныыта Саха АССР Народнай Комиссарларын Советын председателин солбуйаччыынан аныан, норуот үөрэҕиригэр дорообуйа харыстабылын, наука, литература, культура уонна искусство боппуруостарын салайбыта. 1941 сыл кулун тутар-га Илья Егорович ССРС Наукаларын академиятын Саха сирин оҥоруулаах күүстэрин үөрэтиигэ уонна сайыннарыыга бастакы конференциятыгар саха делегациятын салайбыта. Конференцияҕа геологтар кэҥэгник разведкалыыр үлэлэрэ көрүллүбүтэ, баараҕай кыраай сиртэн хостопор баайын булан сыаналаабын уонна туһаҕа таһаарыы суолларын быһаарар сорук туруоруллубута. Саха сирэ бэйэтин кыһыл көмүһүнэн, алмаазынан дойдуга эрэ буолбакка, аан дойдуга бутуйуутугэр киэҥник биллэр, республика экономиката уонна культурата салгыы киэҥник сайдар суола ол конференцияҕа аһыллыбыта диэн этиэххэ сөп. Конференцияҕа ирбэт тоҥу үөрэтии, ойуур хаһаайыстыбатын тэрийии, суолу-иһи тутуу туһунай уураах ылыллыбыта.

И. Е. Винокуров 1941—1946 сылларга республика ученай Советын председателэ этэ. Саха сирин оҥоруулаах күүстэрин сайыннарыы программатын кэлимник олоххо киллэриини немецкэй-фашистскай халабырдьыттары утары Аҕа дойду сэриитэ мэһэйдээбитэ. Ол да буоллар бир программа — Алексей Павлович Окладников баһылыктаах Ленааҥы историко-археологическай экспедиция Саха сирин былыргы историятын үөрэтиитэ сэрии сылларыгар тохтообото. Саха сирин оҥорумтуолаах күүстэрин историятын научнайдык үөрэтиигэ Илья Егорович оруолун дойдуу элбэх ученайдара билиммиттэрэ. Илья Егорович дойдуу кэккэ үөрэнэ сылдьар ученайдарын кытта билсибитэ уонна доҕордоспута.

Аҕа дойду улуу сэриитин уонна сэриитэн кэйэнниини оборуулуу ыарахан сылларыгар, 1943—1946 сылларга, Илья Егорович республика Министрлэрин Советын председателэ этэ. Саха сирин үлэһиттэрэ фронтка көмөлөрүү тэрийиитэ, промышленнаһы, тыа хаһаайыстыбатын уонна культураны сайыннарыыга кини тус бэйэтин үтүөтэ-оҥото сүгүн.

1946—1951 сылларга кини партия Саха уоҕаластаабы комитетын бастакы секретарынан үлэлээбитэ. Республика кадрдарын чиэһинэй уонна принципиальнай буоларга китиитэ кини бэйэтин кыаҕын барытын биэрбитэ. Рабочайдары, колхозтаахтары, интеллигенциини кытта күүрүүтүн көрсүһүүгэ, республика экономикатын уонна культуратын сайыннарыыга элбэх дьаһаллардаах олоххо киллэрэри ситиспитэ.

Илья Егорович Винокуров олус сүмэй уонна чиэһинэй, амарах уонна аһыныгас киһи этэ. Үлэлээбитин былаһын тухары чиэһинэй үлэһиттэри өрүү харыстыыра, мэлдьи дьоҥҥо хомолтоҕо. Кини ити үтүөкэннээх хаачыстыбатын кинини билэр дьон дириҥ ытыктабылынан, барҕа мэхталынан ахталлар. Маныаха холобурдары ылан көрүөҥ. 1943 сыллаахха Кэбээйи райсоветын исполкомун председателэ Баишев Чурапчыттан кэһөруллэн кэлбит колхозтаахтар ачыктаан өлөн эрэллэрин өрүһүйэрэ, кинилэргэ сэттэ тоҥна бурдуку биэрбитин, Кэбээйилэри кытта биирдэ балыктаппытын, балык заводуттан элбэх собону босхо бэрдэрбитин иһин партия райкомун секретарын үнсүүтүнэн обком уонна Совнарком кинини үлэтиттэн устарга, партияттан таһаарарга уонна сэриилэһэр армияҕа штрафник быһыытынан ыытарга сүбэлэспиттэрин кэнниҥ. Илья Егорович обком бастакы секретарын кытта ылыннарылаахтык кэпсэтэн быыһаабыт. Илья Егорович чурапчылары дойдуларыгар тэттэру көҥөрөр туһунан боппуруоһу партия обкомугар туруорбута. Онуылыыннар 1944 сыл олунньуга партия обкомун бюротун уураабынан Чурапчы Кэбээйигэ кэлбит колхозтаахтары бэйэлэрин ороҕуоннарыгар көҥөрүллүбүттэрэ. 1946 сыл ыам ыйыгар Совнарком председателэ Винокуров уонна үп министрэ Протодьяконов Тулагы холуоннаатын таһыгар саалыы тиийбиттэригэр, онно хаһыыга сытар республиканскай библиотека директора, биллиилээх тылбаасчыт-суруйааччы Григорий Тарскай книилэри көрсөн кэпсэппит. Кини: «Илья Егорович, библиотека аҥа сүүрүтүгэр сууттаанар бу хаайыыга сытабын, туох да буруйа суохпар былырыын биэс сылга урбуттараҕа, — диэн кэпсээбит уонна хаайыыттан босхолоторугар көрдөспүт. Илья Егорович Москваҕа бара сылдьан РСФСР Верховнай Советын Президиумун председателигэр киирэн кэпсэтэн тылын ылыннарбыт. 1946 сыл бэс ыйын 13 күнүгэр суут уураабын хөтүрэр. Тарскай Григорий Семеновичы хаайыыттан босхолуур туһунан РСФСР Верховнай Советын Президиумун уураҕа тахсыбыта. Илья Егорович аһынан көмөлөспүт, кыһалҕаттан быыһаабыт киһитэ эбэх.

Үрдүк дуоһунаска олорор политическай уонна государственнай деятель, кэҥи быыһыытынан ити үтүө хаачыстыбаларынан норуотун номоҕор кайдыбыт. Аньаҕаттан бэриллибит улахан өйдөөх уонна үтүө майгылаах, киэҥ билиилээх-көрүүлээх уонна күүстээх логикалаах, астык тылдаах-өстөөх кэҥини дьоҥсэргэ чахчы ытыктыыра уонна таптыыра. Илья Егорович кэҥи быыһыытынан хаачыстыбата саха норуотун национальнай достоинстын быыһыытынан көлүөнэттэн көлүөнэҕэ бэриллэ туруоҕа.

И. Е. Винокуров салайар үлэһит быыһыытынан дьоҥ кыһалҕатын кыһалҕа оҥосторо, олоҕу барыы оттүгэй сыаналыыра, тэрийэр дьоҕура Аҕа дойду улуу сэриитин аһара ыарахан сылларыгар ордук көстүбүтэ. Тыа сирин оройуоннарыгар сэрии бастакы сылларыгар колхозтаахтар ускуларэ ачыык сылдьан үлэлиллэрэ, ыраан-дьудэйэн охтуу, аччыктаһыннан өлүү элбэҕэ барбыта. Ол кураан содула эрэ буолбатаҕа, кылаабынай бириигэннэн республика салаатата, чуолаан партия обкомун бастакы секретара Степаненко сыыһа политиката, колхозтаахтарга үлэлэрин күүгэр туту да бэрдэрбэтэ, оннооҕор кэтэх сүөһүлэриттэн өлөрөн силлэрин кытаанахтык бобуута буолбута. Илья Егорович ону соруйан ыытыллар политика быыһыытынан сыаналаан, обкомга бэйэтигэр уонна партия Кинн Комитетыгар 1941-43 сылларга хастыыта даҕаны суруйбута. Ол суруктарыгар балаһыанньаны кырдьыгынан көрдөрөн туран, республика тыатын сирин нэйилиэннэтин аһынан-үөлүнэн хаачыйыы быыһыгы дьаһалларын этэн биэрбитэ, ыарахан балаһыанньалаах оройуоннарга бурдук, калиэн лиматин саатар балтараа төгүл элбэтэргэ, үүт поставкатын арыынан ыларга, арыы уутун колхозтаахтарга биэрэргэ, маассабай балыктаһыыны, булат болдьоҕуо аахсыбакка тайахтаһыны, мас көтөрүн бултаһыны тэрийэргэ о.д.а. этиилэри киллэртээбитэ. Кини сайабылыанньалара таах хаалыыта ылыннарылаахтык кэпсэтэн быыһаабыт. Илья Егорович чурапчылары дойдуларыгар тэттэру көҥөрөр туһунан боппуруоһу партия обкомугар туруорбута. Онуылыыннар 1944 сыл олунньуга партия обкомун бюротун уураабынан Чурапчы Кэбээйигэ кэлбит колхозтаахтары бэйэлэрин ороҕуоннарыгар көҥөрүллүбүттэрэ. 1946 сыл ыам ыйыгар Совнарком председателэ Винокуров уонна үп министрэ Протодьяконов Тулагы холуоннаатын таһыгар саалыы тиийбиттэригэр, онно хаһыыга сытар республиканскай библиотека директора, биллиилээх тылбаасчыт-суруйааччы Григорий Тарскай книилэри көрсөн кэпсэппит. Кини: «Илья Егорович, библиотека аҥа сүүрүтүгэр сууттаанар бу хаайыыга сытабын, туох да буруйа суохпар былырыын биэс сылга урбуттараҕа, — диэн кэпсээбит уонна хаайыыттан босхолоторугар көрдөспүт. Илья Егорович Москваҕа бара сылдьан РСФСР Верховнай Советын Президиумун председателигэр киирэн кэпсэтэн тылын ылыннарбыт. 1946 сыл бэс ыйын 13 күнүгэр суут уураабын хөтүрэр. Тарскай Григорий Семеновичы хаайыыттан босхолуур туһунан РСФСР Верховнай Советын Президиумун уураҕа тахсыбыта. Илья Егорович аһынан көмөлөспүт, кыһалҕаттан быыһаабыт киһитэ эбэх.

Үрдүк дуоһунаска олорор политическай уонна государственнай деятель, кэҥи быыһыытынан ити үтүө хаачыстыбаларынан норуотун номоҕор кайдыбыт. Аньаҕаттан бэриллибит улахан өйдөөх уонна үтүө майгылаах, киэҥ билиилээх-көрүүлээх уонна күүстээх логикалаах, астык тылдаах-өстөөх кэҥини дьоҥсэргэ чахчы ытыктыыра уонна таптыыра. Илья Егорович кэҥи быыһыытынан хаачыстыбата саха норуотун национальнай достоинстын быыһыытынан көлүөнэттэн көлүөнэҕэ бэриллэ туруоҕа.

И. Е. Винокуров салайар үлэһит быыһыытынан дьоҥ кыһалҕатын кыһалҕа оҥосторо, олоҕу барыы оттүгэй сыаналыыра, тэрийэр дьоҕура Аҕа дойду улуу сэриитин аһара ыарахан сылларыгар ордук көстүбүтэ. Тыа сирин оройуоннарыгар сэрии бастакы сылларыгар колхозтаахтар ускуларэ ачыык сылдьан үлэлиллэрэ, ыраан-дьудэйэн охтуу, аччыктаһыннан өлүү элбэҕэ барбыта. Ол кураан содула эрэ буолбатаҕа, кылаабынай бириигэннэн республика салаатата, чуолаан партия обкомун бастакы секретара Степаненко сыыһа политиката, колхозтаахтарга үлэлэрин күүгэр туту да бэрдэрбэтэ, оннооҕор кэтэх сүөһүлэриттэн өлөрөн силлэрин кытаанахтык бобуута буолбута. Илья Егорович ону соруйан ыытыллар политика быыһыытынан сыаналаан, обкомга бэйэтигэр уонна партия Кинн Комитетыгар 1941-43 сылларга хастыыта даҕаны суруйбута. Ол суруктарыгар балаһыанньаны кырдьыгынан көрдөрөн туран, республика тыатын сирин нэйилиэннэтин аһынан-үөлүнэн хаачыйыы быыһыгы дьаһалларын этэн биэрбитэ, ыарахан балаһыанньалаах оройуоннарга бурдук, калиэн лиматин саатар балтараа төгүл элбэтэргэ, үүт поставкатын арыынан ыларга, арыы уутун колхозтаахтарга биэрэргэ, маассабай балыктаһыыны, булат болдьоҕуо аахсыбакка тайахтаһыны, мас көтөрүн бултаһыны тэрийэргэ о.д.а. этиилэри киллэртээбитэ. Кини сайабылыанньалара таах хаалыыта быыһаабыт. 1943 сылга муус устар 13 күнүгэр «Партия саха уоҕаластаабы комитетын тыа хаһаайыстыбатыгар сыыһаларын туһунан» партия Кинн Комитетын уураабы тахсыбыта. Республика правительствотын уонна партия обкомун салалталара уларытыллыыллыбыттара. И. Е. Винокуров 1943 сыл от ыйыгар Саха АССР Совнаркомун председателиэн аныммыта. Тыа хаһаайыстыбатын салайыыны туспарар, норуоту аччыктаабыттан өрүһүйэр быһаччы дьаһаллар ылыллыбыттара.

И. Е. Винокуров бэйэтин тыл этиитигэр: «Тыа хаһаайыстыбатын салайыыга баар алдастар чахчылара Партия Кинн Комитетын улаханнык итэҕэйиллэр буоланнар, анаан бэрэбиэркэтэ суох уураах ылыллыннар — диэн бэлиитэбитэ. Миэстэҕэ сылдьан бэрэбиэркэлээһиҥ суох уураабы ылыныы Кинн Комитет үлэтин практикатыгар сэдэх түбэлтэ этэ. Сэрии уонна уот кураан сылларыгар саха норуотун аччыктаабыттан өрүһүйэр дьаһаллар ылылларын туһугар боппуруоһу принципиальнайдык туруоруу — Илья Егорович патриотическай хорсун быыһыта этэ. Кини итэ хорсун быыһыта историяҕа кирэр үтүөнү-оҥоону оҥоруу, саха норуотугар чиэһинэйдик, хорсунник сылдьыыны ылылла